

สนใจเรื่องราวของธรรมชาติ
ใกล้ ๆ เมืองที่บางปู สามารถติดต่อ
ขอข้อมูลเพิ่มเติมที่

ศูนย์ศึกษาธรรมชาติกองทัพบก (บางปู)
เฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษา มหาราชินี
164 หมู่2 ถ.สุขุมวิท ต.บางปูใหม่
อ.เมือง สมุทรปราการ 10280
โทร. 02 709 5005,
โทรสาร. 02 323 3073
BNEC@wwfthai.org
www.wwfthai.org

สิ่งพิมพ์นี้พิมพ์จากกระดาษ ประเภทอาร์ตด้าน 130 แกรม
กระดาษจากไม้ปลูก ไม่รบกวนไม้จากธรรมชาติ

www.thailife.com

นางนวล

ปีกอิสระแห่งบางปู

ต้นฤดูหนาวพร้อมกับลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ พื้นที่ชุ่มน้ำบางปูจะเปี่ยมชีวิตชีวาด้วยเหล่าผู้มาเยือน ซึ่งเดินทางไกลมาจากแผ่นดินตอนเหนือ ที่สร้างสีสันให้กับบางปู ก็คือนกนางนวลธรรมดา จากการสำรวจโดยองค์การพื้นที่ชุ่มน้ำนานาชาติประจำประเทศไทย และสมาคมอนุรักษ์นกและธรรมชาติแห่งประเทศไทยพบว่า **บางปู** มีนกนางนวลธรรมดาอาศัยอยู่ตลอดฤดูหนาวไม่น้อยกว่า 5,000 ตัว อาจกล่าวได้ว่า เป็นพื้นที่ที่มีการรวมกลุ่มของนกนางนวลธรรมดามากที่สุดที่พบในแถบอ่าวไทยตอนใน

นกนางนวลธรรมดา (Brown-headed Gull) เป็นนกน้ำขนาดกลาง 41-45 ซ.ม. มีสีขาวเป็นส่วนใหญ่ ยกเว้นหลัง คอ ไหล่ เป็นสีเทาจางๆ จะงอยปากสีแดงคล้ำ ปลายปากสีดำ แต่เมื่อย่างเข้าสู่ฤดูร้อนตั้งแต่เดือนมีนาคม นกเต็มวัย ที่อายุ 2 ปีขึ้นไป จะผลัดเป็นขนชุดฤดูร้อน โดยส่วนหัวเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลเข้ม จะงอยปากและเท้าเปลี่ยนเป็นสีแดงสด เตรียมเดินทางกลับไปผสมพันธุ์ สร้างรัง วางไข่ บริเวณทะเลสาบตอนกลางของทวีปเอเชีย

แผนที่ แหล่งทำรัง และขอบเขตแพร่กระจายนกนางนวลธรรมดา

นกนางนวลธรรมดา เป็นนกที่ประสบความสำเร็จในการปรับตัว สามารถอยู่ร่วมกับมนุษย์ได้เป็นอย่างดี จึงยังมีประชากรในธรรมชาติค่อนข้างมาก พบหากินในเขตน้ำตื้นทั้งตามชายฝั่งทะเล แม่น้ำขนาดใหญ่ ตลอดจนหนองบึง ทะเลสาบน้ำจืด กินอาหารได้หลากหลาย ตั้งแต่ปลาขนาดเล็ก สัตว์น้ำอื่นๆ ไปจนถึงซากสัตว์ เศษอาหารจากมนุษย์ นกนางนวลธรรมดาเรียนรู้วิธีหาอาหารร่วมกับมนุษย์ โดยพบเป็นฝูงใหญ่บินตามเรือประมงที่กำลังล้อมอวนเพื่อโฉบปลากิน

ความสำเร็จในการปรับตัวของนกในวงศ์นกนางนวล มาจากการผสมผสานจุดเด่นของนกหลายชนิด คือ จะงอยปากแข็งแรง ตรงแหลม จะงอยปากบนงุ้มลงเล็กน้อย ผสานกับสายตาที่ดีมากจากนกในวงศ์เหยี่ยว ช่วยให้โฉบลงจิกปลาที่ผิวน้ำได้อย่างแม่นยำ รวมไปถึงโฉบอาหารที่มนุษย์โยนให้ได้อย่างมั่นคง

ปีกยาวและแข็งแรง เมื่อกางออกยาวกว่าความยาวลำตัว จึงบินเก่ง ที่นิ้วเท้ามีพังผืดแบบเป็ด ช่วยในการพุ้ยน้ำ ช่วงขายาวกว่านก

ในวงศ์เป็ด ไม่ชอบเดิน ชอบลอยนิ่งๆ อยู่ในน้ำ ลอยตัวไปมาตามแรงคลื่น บางครั้งจะรี่เข้ามาจิกกินอาหารเป็นระยะทางสั้นๆ เท่านั้น ยามพักผ่อนมักรวมกันเป็นฝูงใหญ่ ยืนนิ่งตามสันทราย คันดิน หรือเสากลางน้ำ โดยไม่เกาะบนต้นไม้ เนื่องจากถิ่นสร้างรังวางไข่ของนกนางนวลธรรมดา เป็นทุ่งหญ้าเวิ้งว้างแทบไม่มีไม้ใหญ่ มันจึงคุ้นเคยกับรูปแบบชีวิตดังกล่าว

นกนางนวลธรรมดา เดินทางไกลเป็นระยะทางกว่า 3,000 ไมล์ จากแหล่งสร้างรัง บริเวณที่ราบสูงตอนในของทวีปเอเชีย แถบทิเบต คาจิกิสถาน จีนตอนเหนือ และตะวันตกเฉียงเหนือของอินเดีย อพยพลงใต้ในฤดูหนาว มาอาศัยตามแนวชายฝั่งทะเล ตั้งแต่อิหร่าน ปากีสถาน อินเดีย ศรีลังกา บังคลาเทศ พม่า มาเลเซีย สิงคโปร์ ไปจรดคาบสมุทรเกาหลี ในประเทศไทย พบทั้งฝั่งทะเลอันดามันและอ่าวไทย

เมื่อย่างเข้าสู่ฤดูร้อน ตั้งแต่เดือนเมษายน ก็ทยอยเดินทางกลับให้ทันฤดูวางไข่ที่เริ่มในราวเดือน พ.ค. โดยจะอยู่รวมกันเป็นฝูงใหญ่ ปะปนกับฝูงนกนางนวลแกลบธรรมดา (Common Tern) สร้างรังติดกันเป็นแพ ตามริมทะเลสาบ หรือบนพื้นดินรอบพื้นที่ชุ่มน้ำ ใช้เวลากกไข่ ราว 24 วัน ลูกนกจึงฟักเป็นตัว จากนั้นใช้เวลาอีกราว 3 เดือน ก่อนฤดูหนาวมาถึง นกรุ่นเหล่านี้ก็พร้อมออกเดินทางไกลอพยพลงใต้พร้อมกับพ่อแม่นก นกนางนวลธรรมดามีความผูกพันกับแหล่งหากินในฤดูหนาวอย่างมาก สามารถจดจำจุดหมายปลายทาง ซึ่งเป็นเพียงตำแหน่งเล็กๆ บนแผนที่ได้อย่างแม่นยำ นกตัวเดิมจะพาลูกๆ กลับมาที่บางปูเป็นประจำทุกปี และนกรุ่นถัดมาก็จะพาลูกๆ ของมันมายังสถานที่แห่งนี้เช่นกัน

ไม่มีข้อมูลที่แน่ชัดว่า นกนางนวลเดินทางมาอาศัยที่บางปูในฤดูหนาวมานานเพียงใด แต่เมื่อเริ่มสร้างสถานตากอากาศบางปู เมื่อ พ.ศ. 2482 ก็พบว่า มีนกนางนวลมาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากแล้ว

ก่อนเดินทางกลับ นกนางนวลจะต้องเร่งสะสมพลังงานอย่างเต็มที่สำหรับการเดินทางไกล มันจึงกินอาหารไม่เลือกและหากิน ตลอดวัน โชคดีที่บางปูเป็นแหล่งที่มีอาหารอุดมสมบูรณ์ที่ช่วยให้พวกมันพร้อมสำหรับการเดินทางไกล หากระบบนิเวศที่บางปูเปลี่ยนแปลงไป นกนางนวลธรรมดากลุ่มใหญ่ที่สุดของอ่าวไทยตอนในเหล่านี้ ย่อมได้รับผลกระทบไปด้วยอย่างไม่ต้องสงสัย

บางปู บ้านของนกน้ำ

ท่ามกลางฝูงนกนางนวลธรรมดาหลายพันตัว ที่บางปูยังมีนกนางนวลชนิดอื่นร่วมอยู่ด้วย ได้แก่ นกนางนวลขอบปีกขาว (Common Black-headed Gull) ซึ่งมีขนาดย่อมกว่านกนางนวลธรรมดาเล็กน้อย สีสันใกล้เคียงกัน แต่ปากและขามีสีเหลืองส้ม ไม่ใช่สีแดงคล้ำ ปากยังเรียวกว่า และจุดเด่นอีกประการคือ แถบสีดำที่ปลายปีกบางกว่านกนางนวลธรรมดา

นอกจากนี้ ยังมีนกนางนวลหายากในระดับโลกปะปนมาบ้าง ได้แก่ นกนางนวลปากเรียว (Slender-billed Gull) นกนางนวลหางดำ (Black-tailed Gull) นกนางนวลหัวดำใหญ่ (Great Black-headed Gull) นกนางนวลหลังดำพันธุ์รัสเซีย (Heuglin's Gull) เป็นต้น

บางปู ยังเป็นแหล่งหากินของนกชายเลนอพยพ ที่เดินทางเข้ามาในฤดูหนาว นกบางส่วนใช้เป็นจุดแวะพัก 1-2 วันก่อนออกเดินทางลงใต้ไปไกลถึงอินโดนีเซีย และออสเตรเลีย แต่อีกไม่น้อยที่เลือกอาศัยอยู่ที่นี่ตลอดฤดูหนาว นกอพยพเหล่านี้พบเห็นได้ตามหาดโคลน และบึงน้ำตื้นภายในเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ ได้แก่ นกหัวโตหลังจุดสีทอง นกชายเลนปากโค้ง นกปากแอ่นหางดำ นกทะเลขาแดงธรรมดา นกทะเลขาเขียว นกชายเลนบึง นกอีก๋อยเล็ก นกกระสานวล นกเหล่านี้ดึงดูดให้นักดูนกเดินทางมาดูนกที่นี่กันอย่างสม่ำเสมอตลอดฤดูอพยพ

และเมื่อย่างเข้าสู่ฤดูฝน นกอพยพจะเดินทางกลับไปสร้างรังวางไข่ยังแผ่นดินตอนเหนือ คงเหลือแต่นกประจำถิ่นที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุ่มน้ำบางปูนับสิบชนิด สภาพธรรมชาติของที่นี่ยังคงมีชีวิตชีวา นกประจำถิ่นเหล่านี้ เริ่มสร้างรัง วางไข่ในราวปักษ์หลังของเดือนพฤษภาคม นกเด่นที่พบได้บ่อย ได้แก่ นกตีนเทียน มักพบทำรังบนพื้น ในพงหญ้า ริมบึงน้ำ เมื่อมีผู้บุกรุกไปใกล้รัง พ่อแม่นกจะส่งเสียงดังบินวนเวียน บางครั้งแกล้งทำเป็นปีกหัก เพื่อดึงความสนใจของผู้บุกรุกให้ออกห่างจากรัง

แผนที่เส้นทางอพยพของนกน้ำ
เส้นทางเอเชียตะวันออก-ออสเตรเลีย

บนเรือนยอดของต้นแสม พบนกกาน้ำเล็ก นกยางควาย นกยางเปีย นกแขวก นกทำรังบนยอดไม้ โดยใช้กิ่งไม้เล็กๆ ขัดกันหยาบๆ ปูด้วยเศษหญ้าต่อเนื่องกันนับร้อยรัง ขณะเดียวกัน ยังมีรายงานการพบเห็นนกกระสานวล ซึ่งเป็นนกในวงศ์นกยางขนาดใหญ่ ทดลองคาบกิ่งไม้มาสร้างรังในพื้นที่ด้วย บางปูจึงเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำใกล้เมืองไม่กี่แห่งที่เหลืออยู่ที่สามารถพบเห็นนกน้ำขนาดใหญ่ชนิดนี้ได้

บางปู จึงมิได้เป็นเพียงสถานตากอากาศใกล้เมืองเท่านั้น แต่ยังเป็นถิ่นอาศัยที่มีความสำคัญต่อสิ่งมีชีวิตอีกมากมายเนื่องจากความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ชุ่มน้ำชายฝั่งทะเล ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงสภาพพื้นที่ไม่มากนัก เอื้อต่อการใช้ประโยชน์ของมนุษย์และสิ่งมีชีวิตอื่น โดยเฉพาะนกนานาชนิด ทั้งนกประจำถิ่น และนกที่เดินทางไกลมาจากอีกซีกโลกหนึ่ง